

## PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS TURTO IR ŪKIO SKYRIUS

Savivaldybės biudžetinė įstaiga, Kęstučio g. 4, 83152 Pakruojis, tel. (8 421) 69 090/61 700, faks. (8 421) 69 090, el. p. [savivaldybe@pakruojis.lt](mailto:savivaldybe@pakruojis.lt)

Pakruojo rajono savivaldybės administracijos direktoriui  
([erika.kiziene@pakruojis.lt](mailto:erika.kiziene@pakruojis.lt))

2019-01- Nr. V2- -(36.1)

### **PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS BUTŲ IR KITŲ PATALPŲ SAVININKŲ BENDRIJŲ VALDYMO ORGANŲ, JUNGTINĖS VEIKLOS SUTARTIMI ĮGALIOTŲ ASMENŲ IR SAVIVALDYBĖS VYKDOMOSIOS INSTITUCIJOS PASKIRTŲ BENDROJO NAUDOJIMO OBJEKTŲ ADMINISTRATORIŲ VEIKLOS, SUSIJUSIOS SU ĮSTATYMŲ IR KITŲ TEISĖS AKTŲ JIEMS PASKIRTŲ FUNKCIJŲ VYKDYMU, PRIEŽIŪROS IR KONTROLĖS METINĖ VEIKLOS ATASKAITA UŽ 2018 M.**

2018 metais, vykdant Pakruojo rajono savivaldybės butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių (toliau – valdytojai) veiklos, susijusios su įstatymų ir kitų teisės aktų jiems priskirtų funkcijų vykdymu, planinių kompleksinių patikrinimų priežiūrą ir kontrolę, buvo atlikti 5 kompleksiniai planiniai valdytojų patikrinimai.

Patikrinimai buvo atliekami vadovaujantis Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2014 m. rugsėjo 18 d. sprendimu Nr. T-297 „Dėl Pakruojo rajono butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos, susijusios su įstatymų ir kitų teisės aktų jiems priskirtų funkcijų vykdymu, priežiūros ir kontrolės taisyklių patvirtinimo“ patvirtintomis Pakruojo rajono butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos, susijusios su įstatymų ir kitų teisės aktų jiems priskirtų funkcijų vykdymu, priežiūros ir kontrolės taisyklėmis.

Atlikus patikrinimus, surašyti 5 kompleksiniai valdytojų veiklos patikrinimo aktai, kuriuose išdėstyti atitinkamų valdytojų veiklos trūkumai, pateiktos rekomendacijos. Valdytojai apie savo veiklos patikrinimo rezultatus buvo informuojami ir įpareigojami pašalinti nustatytus esamus ar galimus veiklos trūkumus ir problemas. Iš visų 5 atliktų patikrinimų vienas valdytojas patikrinimo akte nurodytus reikalavimus įvykdė, kiti du valdytojai vėluoja pateikti trūkumų pašalinimą įrodančius dokumentus, dar dviejų valdytojų kontrolė dėl reikalavimų įvykdymo bus tęsiama ir 2019 metais. Valdytojams teiktos rekomendacijos jų veiklos tobulinimo klausimais. Kontrolė dėl reikalavimų ir rekomendacijų įvykdymo tęsiama ir 2019 metais.

Patikrinimų metu dažniausiai pasitaikantys trūkumai buvo šie:

1. nepateikti namo bendrojo naudojimo objektų aprašai (toliau – aprašai). Nepateikta informacija, ar namo bendrojo naudojimo objektų aprašas skelbtas Daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų administravimo nuostatų (toliau – nuostatai) 14.1 papunktyje nurodytu būdu, jo kopijos nuostatų 14.4 papunktyje nurodytu būdu per 5 darbo dienas nuo jo patvirtinimo teiktos patalpų savininkams, ar gyventojų susirinkimo metu patvirtinti aprašai;

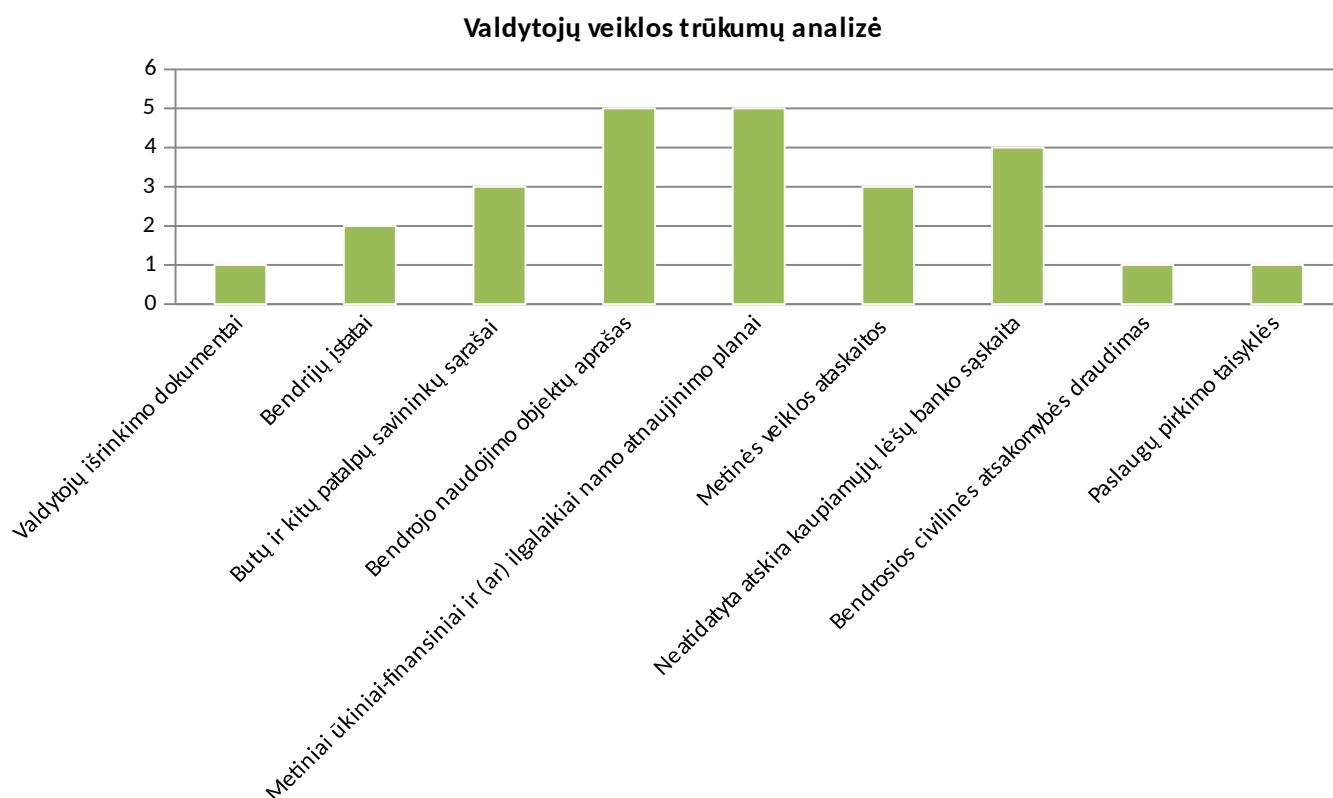
2. nepateikti 2017 metų ūkiniai ir finansiniai planai, atitinkantys daugiabučio namo priežiūros ūkinio ir finansinio plano formas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. lapkričio 26 d. įsakymu Nr. D1-849;

3. nepateiktos metinės veiklos ataskaitos butų ir kitų patalpų savininkams vadovaujantis teisės aktų reikalavimais;

4. nepateikta informacija, ar pasibaigus kalendoriniams metams, ne vėliau kaip per 3 mėnesius veiklos ataskaita skelbta ir teikta patalpų savininkams nuostatų 14.1 ir 14.4 ar 14.5 papunkčiuose nurodytais būdais;

5. neatnaujinti bendrijų įstatai pagal Lietuvos Respublikos daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymą;

6. neatidarytos kaupiamųjų lėšų namui atnaujinti sąskaitos, vadovaujantis Lietuvos Respublikos daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymo (toliau – bendrijų įstatymas) 25 straipsnio 3 punktu.



**1 pav.** Valdytojų veiklos analizė pagal tam tikros srities trūkumų dažnumą.

Iš pateiktų duomenų matyti, kad visų valdytojų veikloje nustatyti trūkumai, susiję su namo bendrojo naudojimo objektų aprašais (jų užpildymu, pateikimu butų ir kitų patalpų savininkams), metiniais ūkiniais-finansiniais ir ilgalaikiais namo atnaujinimo planais, tai pat dažnai pasitaikantys trūkumai, susiję su kaupiamųjų lėšų namui atnaujinti sąskaitomis (neatidarytos, nenurodyta, kad administratorius veikia atstovaudamas patalpų savininkams). Trijose valdytojų veiklose nustatyti trūkumai, susiję su butų ir kitų patalpų savininkų sąrašais (neatitinka teisės aktų reikalavimų), metinėmis veiklos ataskaitomis (nesudarytos, nepateiktos butų ir kitų patalpų savininkams). Rečiausiai pasikartojantys trūkumai, susiję su valdytojų išrinkimo dokumentais, administratorių bendrosios civilinės atsakomybės dokumentais, paslaugų pirkimo taisyklėmis.

Valdytojams pateiktos šios rekomendacijos:

1. Atnaujinti įstaigos rekvizitus (adresą) Valstybės įmonėje Registrų centre.

2. Atkreipti dėmesį, kad ne visuose dokumentuose yra nurodoma dokumento sudarymo data.

3. Atnaujinti jungtinės veiklos sutartį, vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. D1-1047 „Dėl pavyzdinės Daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų valdymo, naudojimo ir priežiūros jungtinės veiklos sutarties formos patvirtinimo“ patvirtinta pavyzdine Daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų valdymo, naudojimo ir priežiūros jungtinės veiklos sutarties forma. Pakeitimus įregistruoti Nekilnojamojo turto registre per sutartyje nurodytą terminą.

4. Susirinkimo protokolus rengti pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gruodžio 4 d. įsakymo Nr. D1-1047 „Dėl pavyzdinės Daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų valdymo, naudojimo ir priežiūros jungtinės veiklos sutarties formos patvirtinimo“ patvirtintą pavyzdinės Daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdymo, naudojimo ir priežiūros jungtinės veiklos sutarties formos priedą.

Valdytojų priežiūros ir kontrolės funkcija apima ir butų savininkų skundų ir prašymų valdytojų veiklos klausimais nagrinėjimą bei butų savininkų konsultavimą su valdytojų veikla susijusiais klausimais. Dažniausiai buvo keliami klausimai ir problemos, susijusios su administratoriaus veiksmais ar neveikimu, prašomos informacijos nesuteikimu, šilumos punktų techninės priežiūros atlikimu, mokesčių už aplinkos tvarkymo nustatymu.

Valdytojams ir butų savininkams buvo teikiamos konsultacijos telefonu, suteiktos žodinės konsultacijos su valdytojų veikla susijusiais klausimais: administratorių priežiūros ir kontrolės, skyrimo, keitimo, mokesčių išaiškinimo, administravimo nuostatuose ir kituose teisės aktuose nustatytų pareigų atlikimo ir pan.

Pakruojo rajono savivaldybės direktoriaus 2018 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. AV-874 „Dėl butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų atstovų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos kompleksinio planinio patikrinimo“ patvirtintas Pakruojo rajono butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių (toliau – valdytojas) veiklos kompleksinio planinio patikrinimo grafikas 2019 metams.

Ataskaitos priede pateikiama informacija apie atliktų planinių valdytojų veiklos patikrinimų metu nustatytus trūkumus ir nurodytus reikalavimus bei rekomendacijas trūkumams pašalinti.

Priežiūros ir kontrolės vykdytojas

Laima Šiaulienė



Pakruojo rajono savivaldybės butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos, susijusios su įstatymų ir kitų teisės aktų jiems paskirtų funkcijų vykdymu, priežiūros ir kontrolės metinė veiklos ataskaita už 2018 m.  
Priedas

## 2018 M. DAUGIABUČIŲ NAMŲ VALDYTOJŲ VEIKLOS PATIKRINIMŲ ATASKAITA

Nr.	Valdytojas	Patikrinimo akto surašymo data ir numeris	Nustatyti trūkumai bei nurodyti reikalavimai ir rekomendacijos trūkumams pašalinti
1	2	3	4
1.	DNSB „Joniškėlio g. 2“	2018 m. liepos 4 d. Nr. VVP-1-(36.2)	<p>Nustatyti trūkumai:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. bendrijos pirmininkė nepateikė valdytojo išrinkimo dokumento;</li> <li>2. bendrijos įstatai pateikti, bet jie neatitinka teisės aktų reikalavimų. Įstatus bendrija turi atnaujinti pagal Lietuvos Respublikos daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymą;</li> <li>3. dėl kontaktinės informacijos trūkumo (bendrijos narių telefono numeriai) sudarytas bendrijos narių sąrašas nepilnai atitinka įstatymo nustatytos tvarkos (bendrijų įstatymo 14 straipsnio 6 dalies 7 punktą);</li> <li>4. bendrijos pirmininkė yra sudariusi 2018 m. birželio 11 d. Daugiabučio namo (Linkuvos m., Joniškėlio g. 2) bendrojo naudojimo objektų aprašą, tačiau bendrijos nariai nėra patvirtinę aprašo (bendrijų įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 10 punktą);</li> <li>5. neparengti namo priežiūros ūkinis-finansinis planas ir ilgalaikis namo atnaujinimo planas; bendrija neturi kaupiamųjų lėšų, skirtų namui (statiniui) atnaujinti pagal privalomuosius statinių naudojimo ir priežiūros reikalavimus, nėra atsariusi sąskaitos banke;</li> <li>6. bendrijos pirmininkė nepateikė metinės veiklos ataskaitos (bendrijų įstatymo 14 straipsnio 6 dalis).</li> </ol> <p>Nurodyti reikalavimai:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. bendrijos narių susirinkimo metu iškelti klausimą dėl bendrijos esamos pirmininkės perrinkimo ar naujo (-os) pirmininko (-ės) išrinkimo;</li> <li>2. atnaujinti bendrijos įstatus;</li> <li>3. sudaryti bendrijos narių sąrašą, atitinkantį teisės aktų reikalavimus;</li> <li>4. patikslinti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų aprašą ir jį patvirtinti gyventojų</li> </ol>

1	2	3	4
			<p>susirinkimo metu;</p> <p>5. sudaryti metinį namo priežiūros ūkinį-finansinį planą ir jį patvirtinti gyventojų susirinkimo metu;</p> <p>6. sudaryti ilgalaikį namo priežiūros planą ir jį patvirtinti gyventojų susirinkimo metu;</p> <p>7. atsidaryti atskirą kaupiamųjų lėšų sąskaitą, skirtą namo bendrojo naudojimo objektams atnaujinti;</p> <p>8. bendrijos narių susirinkimo metu nuspręsti dėl kaupiamųjų lėšų namui atnaujinti dydžio (tarifo) ir įstatymų nustatyta tvarka informuoti sprendimą bendrijos narių susirinkimo protokole;</p> <p>9. visuotinio susirinkimo metu bendrijos nariams pateikti valdytojo veiklos ataskaitą už 2017 m.</p> <p>Reikalavimai neįvykdyti laiku, kontrolė nebaigta.</p>
2.	Uždaroji akcinė bendrovė „Pakruojo komunalininkas“	2018 m. rugpjūčio 21 d. Nr. VVP-2-(36.2)	<p>Nustatyti trūkumai:</p> <p>1. aprašas nepateiktas patalpų savininkams tvirtinimui (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 5 d. nutarimu Nr. 831 patvirtinti „Daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų administravimo nuostatų“ (toliau – nuostatai);</p> <p>2. 2017 m. sausio 2 d. daugiabučio namo priežiūros ūkinis ir finansinis planas sudarytas. Nėra aišku, ar namo priežiūros ūkinis ir finansinis planas teiktas derinti patalpų savininkams (nuostatų 4.5 p.);</p> <p>3. kaupiamųjų lėšų namui atnaujinti sąskaitos sutarties kopija nepateikta;</p> <p>4. bendrosios civilinės atsakomybės draudimo liudijimas neatitinka reikalavimų.</p> <p>Nurodyti reikalavimai:</p> <p>1. patikslinti daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų aprašą ir teikti patalpų savininkams nuostatų 14.4 p. nurodytu būdu.</p> <p>2. ūkinį ir finansinį planą teikti derinti patalpų savininkams nuostatuose nurodytais būdais (nuostatų 4.5 p.).</p> <p>3. atidaryti atskirą patalpų savininkų kaupiamųjų lėšų sąskaitą. Banko sąskaitos sutartyje nurodyti, kad bendrovė veikia atstovaudama patalpų savininkams (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 390 patvirtinto „Butų ir kitų patalpų savininkų lėšų, skiriamų namui (statiniui) atnaujinti pagal privalomuosius statinių naudojimo ir priežiūros reikalavimus, kaupimo, jų dydžio apskaičiavimo ir sukauptų lėšų apsaugos tvarkos aprašo“ 12 p.).</p>

1	2	3	4
			<p>4. jeigu bendrovė nėra perkančioji organizacija, parengti ir patvirtinti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų priežiūros paslaugų ir atnaujinimo darbų pirkimo taisyklės (nuostatų 4.6.2.; 4.6.3 p.).</p> <p>5. apdrausti bendrovės, kaip atliekančios bendrojo naudojimo objektų administravimo funkcijas, veiklą, Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Civilio kodekso 4.84 straipsnio 6 dalimi.</p> <p>Nurodytos rekomendacijos: 1. atkreipti dėmesį, kad ne visuose dokumentuose yra nurodoma dokumento sudarymo data.</p> <p>Reikalavimai įvykdyti, kontrolė baigta.</p>
3.	Viešosios įstaigos „Valdresta“	2018 m. rugpjūčio 28 d. Nr. VVP-3-(36.2)	<p>Nustatyti trūkumai: 1. Valstybės įmonės Registrų centro Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko išrašė nurodytas bendrasis ir naudingasis plotas nesutampa su apraše nurodytais duomenimis; 2. namo priežiūros ūkinis ir finansinis planas nebuvo teiktas derinti patalpų savininkams (nuostatų 4.5 p.); 3. banko sąskaitos sutartyje nenurodyta, kad įstaiga veikia atstovaudama patalpų savininkams. (nuostatų 12 p.).</p> <p>Nurodyti reikalavimai: 1. patikslinti daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų aprašą ir teikti patalpų savininkams nuostatų 14.4 p. nurodytu būdu. 2. ūkinį ir finansinį planą teikti derinti patalpų savininkams nuostatuose nurodytais būdais (nuostatų 4.5 p.). 3. banko sąskaitos sutartyje nurodyti, kad įstaiga veikia atstovaudama patalpų savininkams (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 390 patvirtinto „Butų ir kitų patalpų savininkų lėšų, skiriamų namui (statiniui) atnaujinti pagal privalomuosius statinių naudojimo ir priežiūros reikalavimus, kaupimo, jų dydžio apskaičiavimo ir sukauptų lėšų apsaugos tvarkos aprašo“ 12 p.).</p> <p>Nurodytos rekomendacijos: 1. atnaujinti įstaigos rekvizitus (adresą) Valstybės įmonėje Registrų centre.</p> <p>Reikalavimai neįvykdyti laiku, kontrolė nebaigta.</p>

1	2	3	4
4.	DNSB „Klevas“	2018 m. spalio 26 d. Nr. VVP-4-(36.2)	<p>Nustatyti trūkumai:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. bendrijos įstatai pateikti, bet jie neatitinka teisės aktų reikalavimų. Įstatus bendrija turi atnaujinti pagal Lietuvos Respublikos daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymą;</li> <li>2. dėl kontaktinės informacijos trūkumo (bendrijos narių telefono numeriai) sudarytas bendrijos narių sąrašas nepilnai atitinka įstatymo nustatytos tvarkos (bendrijų įstatymo 14 straipsnio 6 dalies 7 punktą);</li> <li>3. bendrija kaupiamąsias lėšas, skirtas namo (statiniui) atnaujinti pagal privalomuosius statinių naudojimo ir priežiūros reikalavimus, kaupia atsiskaitomojoje sąskaitoje, o ne atskiroje kaupiamųjų lėšų sąskaitoje (bendrijų įstatymo 25 straipsnio 3 punktą);</li> <li>4. vadovaujantis butų ir kitų patalpų savininkų lėšų, skiriamų namui (statiniui) atnaujinti pagal privalomuosius statinių naudojimo ir priežiūros reikalavimus, kaupimo, jų dydžio apskaičiavimo ir sukauptų lėšų apsaugos tvarkos aprašo 3 punktu ilgalaikiame plane nurodoma šių darbų preliminari kaina ir atlikimo terminai – nepateikta;</li> <li>5. bendrijos pirmininkas nepateikė metinės veiklos ataskaitos (bendrijų įstatymo 14 straipsnio 6 dalis);</li> <li>6. bendrijos pirmininkas nepateikė bendrojo naudojimo objektų aprašo (bendrijų įstatymo 14 straipsnio 8 dalis);</li> </ol> <p>Nurodyti reikalavimai:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. atnaujinti bendrijos įstatus;</li> <li>2. atnaujinti bendrijos narių sąrašą, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais;</li> <li>3. sudaryti metinį (2019 m.) namo priežiūros ūkinį-finansinį planą ir jį patvirtinti gyventojų susirinkimo metu;</li> <li>4. sudaryti ilgalaikį namo priežiūros planą ir jį patvirtinti gyventojų susirinkimo metu;</li> <li>5. pateikti metinę veiklos ataskaitą butų savininkams už 2018 metus. Visuotinį susirinkimą dėl bendrijos veiklos metinės ataskaitos pateikimo šaukti ne vėliau kaip per 3 mėn. finansiniams metams pasibaigus.</li> <li>6. pateikti bendrijos pirmininko perrinkimo protokolo kopiją.</li> <li>7. atsidaryti atskirą kaupiamųjų lėšų sąskaitą, skirtą lėšų kaupimui namo bendrojo naudojimo objektams atnaujinti.</li> <li>8. parengti ir gyventojų susirinkimo metu patvirtinti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų aprašą.</li> </ol>



1	2	3	4
			Kontrolė tęsiama iki 2019 m. balandžio 15 d.
5.	Jungtinės veiklos sutartis (Sodų g. 5, Žiemelis)	2018 m. lapkričio 20 d. Nr. VVP-5-(36.2)	<p>Nustatyti trūkumai:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. pateiktas sąrašas nepilnai atitinka su sutarties dalyvių sąrašu;</li> <li>2. neatidaryta atskira patalpų savininkų kaupiamųjų lėšų sąskaita;</li> <li>3. nepateiktas bendrojo naudojimo objektų aprašas;</li> <li>4. nepateikta patalpų savininkams ilgalaikiai ir metiniai planai;</li> <li>5. patalpų savininkams nepateikta veiklos metinės ataskaitos;</li> <li>6. nepateiktos patvirtintos paslaugų ir atnaujinimo darbų pirkimo taisyklės.</li> </ol> <p>Nurodyti reikalavimai:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. sudaryti ir gyventojų susirinkimo metu patvirtinti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų aprašą;</li> <li>2. atsidaryti atskirą kaupiamųjų lėšų sąskaitą;</li> <li>3. sudaryti namo gyventojų sąrašą, atitinkantį teisės aktų reikalavimus.</li> <li>4. pateikti metinę veiklos ataskaitą daugiabučio namo gyventojams už 2017 metus;</li> <li>5. parengti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų atnaujinimo (remonto) metinį (2019 metams), ilgalaikį (nurodoma darbų preliminari kaina ir atlikimo terminai) planus ir patvirtinti juos namo gyventojų susirinkimo metu;</li> <li>6. sudaryti ir gyventojų susirinkimo metu patvirtinti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų priežiūros paslaugų ir atnaujinimo darbų pirkimų taisykles</li> </ol> <p>Nurodytos rekomendacijos:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. atnaujinti sutartį, vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. D1-1047 patvirtinta pavyzdine jungtinės veiklos sutarties forma. Pakeitimas įregistruojamas Nekilnojamojo turto registre per sutartyje nurodytą terminą.</li> <li>2. susirinkimo protokolus rengti pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gruodžio 4 d. įsakymo Nr. D1-1047 protokolo pavyzdinę formą.</li> </ol> <p>Kontrolė tęsiama iki 2019 m. vasario 20 d.</p>